

Svet
Evropske unije

Bruselj, 23. november 2023
(OR. en)

15738/23

EDUC 457
JEUN 270
SOC 811
CULT 165
DIGIT 271

IZID POSVETOVANJA

Pošiljatelj: Generalni sekretariat Sveta

Prejemnik: delegacije

Zadeva: Sklepi Sveta o prispevku izobraževanja in usposabljanja h krepitvi skupnih evropskih vrednot in demokratičnega državljanstva

V prilogi vam pošiljamo navedene sklepe Sveta, ki jih je Svet (izobraževanje, mladina, kultura in šport) odobril na seji 23. novembra 2023.

Sklepi Sveta o prispevku izobraževanja in usposabljanja h krepitvi skupnih evropskih vrednot in demokratičnega državljanstva

SVET EVROPSKE UNIJE –

OB OPOZARJANJU, da člen 2 Pogodbe o Evropski uniji določa, da Unija temelji na vrednotah spoštovanja človekovega dostojanstva, svobode, demokracije, enakosti, pravne države in spoštovanja človekovih pravic, vključno s pravicami pripadnikov manjšin;

OB POUČENJANJU, da je Unija zavezana spodbujanju in podpiranju teh vrednot ter prispevanju k njihovemu ohranjanju in razvoju, kot je navedeno v členu 3(1) in (5) Pogodbe o Evropski uniji in Listini Evropske unije o temeljnih pravicah;

OB SKLICEVANJU NA POLITIČNO OZADJE iz Priloge k tem sklepom;

OB UGOTAVLJANJU naslednjega:

1. Vse države članice se soočajo z izzivi, povezanimi s posledicami gospodarskih, političnih, družbenih, kulturnih in tehnoloških sprememb, z globalnimi migracijami ter drugimi pojavi, ki so z družbenega vidika zaskrbiljujoči, s političnega pa delujejo polarizirajoče, kot so trajne socialno-ekonomske neenakosti, pa tudi porast razdiralnih nacionalističnih teženj, ksenofobije, rasizma, antisemitizma, homofobije, bifobije, transfobije, interfobije in nestrpnosti na podlagi spola ali spolne usmerjenosti, sovražnega govora in radikalizacije, ki vodi v nasilni ekstremizem. Evropska unija že brez tega preživlja težavno desetletje, zaznamovano z vzponom populističnih in protievropskih gibanj ter procesom dezintegracije zaradi brexita.
2. Tudi nedavna svetovna kriza, vključno s pandemijo COVID-19, je močno zaznamovala naše demokratične družbe ter pred doslej neznane izzive postavila odnos med državo in družbo, zanesljivost informacij in nazadnje sposobnost demokratičnih institucij, da se odzivajo na hitro spreminjajoče se družbene potrebe in zahteve. To vpliva tudi na kakovost, enakost in pravičnost v izobraževanju in usposabljanju.

3. Neupravičena vojna agresija Rusije proti Ukrajini, ki jo spremlja stalen tok dezinformacij velikega obsega, ne pomeni le napada na Ukrajino, temveč tudi nespoštovanje mednarodnega prava in univerzalnih vrednot, kot je mir, ter neposredno grožnjo EU kot območju miru, varnosti in svobode.
4. Naše odprte demokratične družbe so odvisne od javne razprave, ki dobro obveščeni državljani in državljanke omogoča, da v svobodnih in poštenih političnih procesih izražajo svojo voljo in mnenje. Medijska pismenost, varna, kritična in odgovorna uporaba digitalnih tehnologij s humanocentričnim pristopom ter ustrezno razumevanje aktualnih izzivov, povezanih z napačnimi informacijami in dezinformacijami, so zato bistveni za ozaveščeno demokratično participacijo in nazadnje za učne procese. Tudi razvoj umetne inteligence, ki s sabo prinaša tako tveganja kot priložnosti, jasno kaže ključno vlogo teh dejavnikov, ki so pomembni tudi za boj proti stereotipom in škodljivim normam.
5. Izzivi, povezani s trajnostnim razvojem in podnebnimi spremembami, narekujejo potrebo po pravičnem in vključujočem zelenem prehodu, pa tudi po angažiranosti in vključenosti družbe kot celote v tem procesu ter boju proti spornim stališčem.
6. Vsi ti izzivi in tveganja imajo lahko posledice, kot so družbena polarizacija, politično nezadovoljstvo in odmik od demokratičnih institucij in njihovih participativnih procesov, kar v evropskih družbah zbuja vse večjo zaskrbljenost. Iz tega je jasno razvidno, da je treba še naprej braniti naše demokracije in krepiti naše skupne evropske vrednote, kot so navedene v členu 2 Pogodbe o Evropski uniji in Listini Evropske unije o temeljnih pravicah. Obenem se kaže tudi dodana vrednost, ki jo ima Evropska unija pri reševanju teh izzivov in tveganj ter pri iskanju skupnih rešitev.

7. Ambicije za uresničitev evropskega izobraževalnega prostora temeljijo na vrsti ključnih izobraževalnih vrednot in načel – kot so kakovost, enakost, pravičnost, uspeh za vse, vključenost, spoštovanje in raznolikost¹ – ki jih je treba krepiti tudi v prihodnje.
8. V tem okviru morajo biti sistemi izobraževanja in usposabljanja ne le pripravljene na nove izzive, se jim prilagajati in se ustrezno odzivati nanje, temveč morajo tudi prispevati k prihodnosti naših demokracij in EU, in sicer tako, da vzgojijo aktivne, angažirane in ustvarjalne državljane in državljanke, ki se zavedajo svojih skupnih vrednot in lahko izboljšajo svoje življenjsko okolje. Sklop skupnih evropskih vrednot, ki je posredovan prek izobraževanja in usposabljanja, omogoča in definira socialno-ekonomski status, ki ga EU uživa na svetovni ravni –

SE SEZNANJA:

1. s strategijo EU za mlade 2019–2027², v kateri je poudarjeno, da je treba mladim zagotoviti potrebne vire, da postanejo z vrednotami EU in evropsko identiteto navdahnjeni aktivni državljani in državljanke ter prinašalci pozitivnih sprememb,³ ter z mladinskim dialogom EU, v katerem je izpostavljena potreba po okrepitevi državljanskih kompetenc med mladimi ter njihovega občutka pripadnosti družbi in Evropski uniji;
2. s strategijo EU o otrokovih pravicah⁴, v kateri je eno od prednostnih tematskih področij omogočanje otrokom, da postanejo aktivni državljani in državljanke ter člani demokratičnih družb;

¹ Resolucija Sveta o strateškem okviru za evropsko sodelovanje v izobraževanju in usposabljanju pri uresničevanju evropskega izobraževalnega prostora in širše (2021–2030) (UL C 66, 26.2.2021, str. 1).

² Resolucija Sveta Evropske unije in predstavnikov vlad držav članic, ki so se sestali v okviru Sveta, o okviru za evropsko sodelovanje na področju mladine: strategija Evropske unije za mlade 2019–2027 (UL C 456, 18.12.2018, str. 1).

³ Med 6. krogom strukturnega dialoga z naslovom „Mladi v Evropi: kako naprej?“ se je izoblikovalo 11 evropskih ciljev mladih, in sicer: „povezati EU z mladimi“, „enakost vseh spolov“, „vključujoče družbe“, „informacije in konstruktivni dialog“, „mentalno zdravje in dobro počutje“, „korak naprej za podeželsko mladino“, „kakovostna zaposlitev za vse“, „kakovostno učenje, prostor in participacija za vse“, „trajnostna zelena Evropa“ ter „mladinske organizacije in evropski programi“.

⁴ COM(2021) 142 final.

3. z izidi Konference o prihodnosti Evrope v zvezi z izobraževanjem, na kateri so državljani in državljanke med drugim priporočili, naj se oblikuje „za prihodnost primerno izobraževanje in vseživljenjsko učenje v EU“, pri čemer bi se med drugim osredotočili na „državljsko vzgojo o demokratičnih procesih ter vrednotah in zgodovini EU“ in „zagotavljanje minimalne ravni izobraževanja o EU, zlasti o njenih demokratičnih procesih, vključno z zgodovino evropskega povezovanja in evropskim državljanstvom“;⁵
4. z resolucijama Evropskega parlamenta iz let 2021 in 2022, v katerih je predlagan celovit sklop priporočil za prenovljeno evropsko državljsko vzgojo in poudarjena volja po spodbujanju skupne evropske identitete, med drugim s skupnim študijskim programom, ter po močnem vključevanju evropske razsežnosti v izobraževanje,⁶ in v katerih je predlagan tudi skupni okvir za državljsko vzgojo z evropsko razsežnostjo, vključno z učenjem o evropskih vrednotah ter oblikovanjem skupnega pedagoškega gradiva in pristopov⁷;

⁵ Konferenca o prihodnosti Evrope – Poročilo o končnem izidu, maj 2022 (predloga plenarne skupščine 46 in 37).

⁶ Resolucija Evropskega parlamenta z dne 6. aprila 2022 o izvajanju ukrepov državljske vzgoje (2021/2008(INI)) (UL C 434, 15.11.2022, str. 31).

⁷ Resolucija Evropskega parlamenta z dne 11. novembra 2021 o evropskem izobraževalnem prostoru: skupni celostni pristop (2020/2243(INI)) (UL C 205, 20.5.2022, str. 17).

5. s Sporočilom Komisije z dne 18. novembra 2022 o napredku pri uresničevanju evropskega izobraževalnega prostora⁸, v katerem so države članice, druge institucije EU in deležniki vabljeni k skupnemu razmisleku o večjih izzivih in ukrepih, usmerjenih v prihodnost, kot je na primer „krepitev evropske državljske vzgoje“, ter s strategijami Unije za enakost⁹, ki jih je sprejela Komisija in v katerih je poudarjena pomembna vloga kakovostnega in vključujočega izobraževanja in usposabljanja kot dejavnika, ki omogoča napredek v smeri Unije enakosti za vse, ne glede na spol, raso ali narodnost, vero ali prepričanje, invalidnost, starost ali spolno usmerjenost;

POUDARJA ključno vlogo izobraževanja in usposabljanja v oblikovanju prihodnosti Evrope. Med ukrepi, povezanimi s strateškimi prednostnimi nalogami iz Resolucije Sveta o strateškem okviru za evropsko sodelovanje v izobraževanju in usposabljanju pri uresničevanju evropskega izobraževalnega prostora in širše (2021–2030), sta vključitev evropske perspektive v izobraževanje in usposabljanje ter zagotovitev vpogleda učečim se v to, kaj Evropa in Unija pomenita v njihovem vsakdanjem življenju. To pomeni krepitev kritičnega mišljenja ter spodbujanje državljskih, medkulturnih in socialnih kompetenc, medsebojnega razumevanja, spoštovanja in zavezanosti demokratičnim vrednotam ter temeljnim in človekovim pravicam na vseh stopnjah in v vseh vrstah izobraževanja in usposabljanja;

POUDARJA, da Svet v okviru postopka vmesnega pregleda evropskega izobraževalnega prostora v svoji resoluciji iz maja 2023 o „Evropskem izobraževalnem prostoru: Vizija do leta 2025 in pozneje“¹⁰ priznava, da bi bilo treba posebno pozornost nameniti izboljšanju pridobivanja ključnih kompetenc, da se vsem evropskim državljanom in državljkam omogoči vsestranski osebni, socialni, državljski in poklicni razvoj;

⁸ COM(2022) 700 final.

⁹ V letih 2020 in 2021 je bilo sprejetih pet strategij za enakost, s katerimi naj bi se približali uresničitvi Unije enakosti: strategija za enakost spolov za obdobje 2020–2025 (COM(2020) 152 final); strategija za enakost LGBTIQ oseb za obdobje 2020–2025 (COM(2020) 698 final); akcijski načrt EU za boj proti rasizmu za obdobje 2020–2025 (COM(2020) 565 final); strateški okvir EU za enakost, vključevanje in udeležbo Romov za obdobje 2020–2030 (COM(2020) 620 final) in strategija o pravicah invalidov za obdobje 2021–2030 (COM(2021) 101 final).

¹⁰ UL C 185, 26.5.2023, str. 35.

SE STRINJA z naslednjim:

1. izobraževanje za demokratično državljanstvo pomaga krepiti odpornost Evrope v času kriz ter hitrih in korenitih sprememb in mora imeti osrednjo vlogo v politikah izobraževanja in usposabljanja, saj odpira vrata učenju o skupnih evropskih vrednotah in demokratičnem državljanstvu. To je izjemno pomembno v okviru izobraževanja in usposabljanja, poleg tega pa tudi za družbo kot celoto, ki mora pri tem aktivno sodelovati. Vsi državljani in državljanke v EU (vključno z novopriseljenimi osebami in tistimi z migrantskim ozadjem) morajo razviti potrebne kompetence za aktivno in odgovorno participacijo v naših družbah;
2. izobraževanje za demokratično državljanstvo bi moralo temeljiti na razvoju ključnih kompetenc, ki vključujejo tudi socialno, kulturno in čustveno razsežnost, ter sposobnosti kritičnega mišljenja in razmišljanja. Temeljiti bi morala na poučevanju in učenju skozi demokracijo, o njej in zanjo, zlasti pa na državljanski kompetenci kot sposobnosti državljana oziroma državljanke, da ravna odgovorno in se polno udeležuje v državljanskem in družbenem življenju,¹¹ tako na spletu kot zunaj njega, ne le na lokalni in nacionalni ravni, temveč tudi na evropski in mednarodni. V zvezi s tem bi moralo biti izobraževanje za demokratično državljanstvo povezano z izobraževanjem za globalno državljanstvo in z izobraževanjem za trajnostni razvoj ter s spoštovanjem človekovih pravic kot osnove demokracije, v svoji evropski razsežnosti pa bi moralo v skladu z nacionalnimi okoliščinami med drugim vključevati:

¹¹ Kot je navedeno v Priporočilu Sveta z dne 22. maja 2018 o ključnih kompetencah za vseživljenjsko učenje (UL C 189, 4.6.2018, str. 1).

- a) razumevanje skupnih evropskih vrednot, na katerih temelji Unija;¹²
 - b) poznavanje zgodovine evropskega povezovanja, EU, njenih ciljev in delovanja njenih institucij, tako da lahko vsi državljani in državljanke presodijo, kakšni sta pomembnost in dodana vrednost EU, ter dejavno sodelujejo v evropskih demokratičnih procesih;
 - c) znanje, spretnosti in naravnost, ki omogočajo praktično in aktivno sodelovanje v demokratičnih procesih v EU;¹³
 - d) večjo ozaveščenost o raznolikosti ter evropskih in svetovnih kulturnih identitetah;
3. bistveno je spodbujati skupne evropske vrednote in demokratično državljanstvo na vseh ravneh in v vseh vrstah izobraževanja in usposabljanja ter za ljudi vseh starosti. To med drugim pomeni raziskovati možnosti za nove ukrepe na področju izobraževanja in usposabljanja na nacionalni in evropski ravni ter krepitev že obstoječih, pa tudi pripravljenost za sodelovanje in po potrebi sklepanje dogovorov o skupnih orodjih, vsebinah, pristopih, opredelitvah in ciljih, da bi se odzvali na potrebe in pričakovanja evropskih državljanov in državljanek ter še naprej prispevali k evropskemu projektu in njegovi obrambi pred notranjimi in zunanjimi grožnjami.

¹² Kot so izražene v členu 2 PEU in Listini Evropske unije o temeljnih pravicah.

¹³ Na primer prek evropske državlanske pobude.

POZIVA DRŽAVE ČLANICE, naj ob ustreznem upoštevanju institucionalne avtonomije in akademske svobode ter v skladu z nacionalnimi okoliščinami:

1. OKREPIJO spodbujanje skupnih evropskih vrednot in demokratičnega državljanstva kot podlago za kohezijo in vključevanje¹⁴ na vseh ravneh ter v vseh vrstah izobraževanja in usposabljanja (formalnega, neformalnega in priložnostnega) od zgodnjega otroštva in skozi vse življenje. V ta namen naj:
 - a) v okviru nacionalnih politik, strategij in načrtov na področju izobraževanja in usposabljanja ter zlasti v celotnem obveznem izobraževanju ter poklicnem izobraževanju in usposabljanju, pa tudi v drugih javnih ustanovah, kot so knjižnice, v vseh oblikah in na vseh ravneh SPODBUJAJO razvoj državljske vzgoje, ki temelji na državljskih in drugih kompetencah;
 - b) IZBOLJŠAJO poznavanje in razumevanje EU, zlasti njene zgodovine, simbolov, ciljev in delovanja, vključno z njeno povezanostjo z demokratičnimi procesi držav članic, ter pomembnih vprašanj, ki oblikujejo evropsko politično življenje;
 - c) PODPIRAJO krepitev pozitivnega in vključujočega občutka identitete in pripadnosti na lokalni, regionalni in nacionalni ravni ter ravni EU na podlagi skupnih evropskih vrednot;
 - d) OZAVEŠČAJO o pomenu formalnega, neformalnega in priložnostnega kulturnega izobraževanja in usposabljanja za lažje poznavanje raznolikosti evropskih družb ter njihovih skupnih vrednot in kulturnih referenc;

¹⁴ Priporočilo Sveta z dne 22. maja 2018 o spodbujanju skupnih vrednot, vključujočega izobraževanja in evropske razsežnosti poučevanja (UL C 195, 7.6.2018, str. 1).

- e) OKREPIJO bistvene povezave med izobraževanjem o skupnih evropskih vrednotah in demokratičnem državljanstvu na eni strani ter izobraževanjem za trajnostni razvoj in izobraževanjem za digitalno državljanstvo na drugi strani, s čimer se evropskim učočim se ter državljanom in državljkam omogoči, da se v procesu vseživljenjskega učenja prilagodijo demokratičnim, pravičnim, trajnostnim in digitalnim družbam, se vanje vključijo in v njih aktivno sodelujejo;
 - f) ob upoštevanju družbenih izzivov, kot so digitalna varnost in zasebnost, kibernetško nadlegovanje, dezinformacije, sovražni govor in radikalizacija, SPODBUJAJO učinkovito medijsko pismenost, zlasti v digitalnem kontekstu in na družbenih omrežjih, s posebnim poudarkom na kritičnem mišljenju in etični ozaveščenosti, da bi ljudem omogočili sprejemanje informiranih odločitev;
2. stalno prizadevanje za to, da se pozornost usmeri v enakost in raznolikost, VKLJUČIJO v poseben kontekst poučevanja o skupnih evropskih vrednotah in demokratičnem državljanstvu. V zvezi s tem naj:
- a) VZPOSTAVIJO kulturo vključevanja z mehanizmi za odkrivanje in ukrepanje proti morebitnim dinamikom izključevanja, diskriminacije in nasilja na podlagi izvora, pripadnosti manjšinskim skupinam, invalidnosti, spola, spolne usmerjenosti ali drugih osebnih okoliščin ali socialnih razmer;
 - b) SPODBUJAJO ukrepe, osredotočene na novopriseljene osebe v EU, za lažje pridobivanje državljskih kompetenc, pri čemer je treba upoštevati kulturno ozadje, iz katerega izvirajo, in v skladu z nacionalnimi okoliščinami PODPIRAJO oblikovanje gradiva, projektov in procesov za izobraževanje in usposabljanje, ki temeljijo na medkulturnem pristopu;

3. SPODBUJAJO visokokakovostne, inovativne, participativne in vključujoče izobraževalne smernice, vsebine, metodologije ter ukrepe izobraževanja in usposabljanja, prilagojene kontekstu Evropske unije in posebnim značilnostim različnih sistemov izobraževanja in usposabljanja, ki omogočajo razvoj državljskih kompetenc ter usvajanje skupnih evropskih vrednot in pridobivanje znanja o EU. V skladu s tem in kjer je to ustrezno, naj:
- a) SE ZAVEJO, da lahko sodelovanje z mednarodnimi organizacijami pomaga okrepiti razvoj državljskih kompetenc in usvajanje skupnih evropskih vrednot; zlasti, kar zadeva Svet Evrope, BOLJE IZKORISTIJO listino o izobraževanju za demokratično državljanstvo in izobraževanju za človekove pravice ter referenčni kompetenčni okvir za demokratično kulturo v okviru EU; UPOŠTEVAJO njegove pobude in orodja za spodbujanje demokracije in človekovih pravic ter za krepitev poznavanja naše skupne evropske zgodovine in ozaveščenosti o naši enotnosti v večkulturni razsežnosti evropskih družb¹⁵;
 - b) SPODBUJAJO sodelovanje z izmenjavo dobrih praks med ustanovami za izobraževanje in usposabljanje ter vsemi relevantnimi akterji v izobraževanju na ravni EU na področju oblikovanja, izvajanja in ocenjevanja izobraževalnih programov; RAZMISLIJO o sodelovanju pri skupnih vsebinah in pristopih;
 - c) VKLJUČIJO različne učeče se, ob tem pa ustvarjajo široko dostopna lahko berljiva gradiva ter prilagajajo oblike in vsebine različnim skupinam;

¹⁵ V zvezi s tem se lahko upoštevajo konsolidirane pobude, kot je Evropski center za sodobne jezike, ali novejša pobude, kot je Observatorij za poučevanje zgodovine v Evropi.

- d) SPODBUJAJO prostovoljstvo ter aktivnosti neformalnega in priložnostnega izobraževanja in usposabljanja pri razvoju kompetenc, povezanih s spodbujanjem skupnih vrednot, solidarnosti, družbene zavezanosti in demokratičnega državljanstva; SPODBUJAJO priznavanje in posodabljanje takšnih formativnih izkušenj, na primer z mikrodokazili;
 - e) OLAJŠUJEJO digitalni pristop in SPODBUJAJO ustvarjanje informativnih, izobraževalnih in komunikacijskih vsebin, povezanih z demokratičnim državljanstvom in skupnimi evropskimi vrednotami, v oblikah, prilagojenih novim kanalom informacijske in komunikacijske družbe;
4. PODPIRAJO ustanove za izobraževanje in usposabljanje pri tem, da omogočijo ustrezno okolje, ki zagotavlja priložnosti za prakticiranje državljanstva in učenje o njem ter demokratično udeležbo v praksi. V ta namen naj:
- a) ODPRAVIJO vse vrste diskriminacije in segregacije v učnih okoljih, da bi bili varni in vključujoči prostori brez vsakega nasilja ter skladni z vrednotami pluralizma, strpnosti, spoštovanja, pravičnosti, solidarnosti, enakopravnosti in enakosti spolov;
 - b) SE ZAVZEMAJO ZA pravico otrok in mladih, da so slišani in polno udeleženi v družbenem, izobraževalnem, kulturnem, umetniškem in rekreacijskem življenju svojega okolja, da se olajša postopno učenje aktivnega državljanstva;

- c) SPODBUJAJO vključevanje učečih se, učiteljev, vodij usposabljanja, izobraževalcev, vodij ustanov za izobraževanje in usposabljanje, staršev, družin in oskrbovalcev v participativne organe, formalne ali neformalne, ter sodelovanje in izmenjavo med njimi;
- d) ŠE NAPREJ SPODBUJAJO sodelovanje med visokošolskimi ustanovami, šolami, centri za usposabljanje, mladinskimi organizacijami, kulturnimi ustanovami in celotno skupnostjo kot sinergijo med formalnim, neformalnim in priložnostnim izobraževanjem in usposabljanjem z vsešolskim pristopom, da bi vsi njihovi člani in članice¹⁶ skupaj aktivno sodelovali ter prispevali k ustvarjanju pozitivnega, varnega in zaupanja vrednega prostora, ki spodbuja dobrobit učečih se, učiteljev in izobraževalcev;
- e) učiteljem, vodjem usposabljanja, izobraževalcem, vodjem ustanov za izobraževanje in usposabljanje, staršem, družinam in oskrbovalcem pri njihovi ključni vlogi ZAGOTOVIJO ustrezno podporo in vire, saj učečim se pomagajo pri razvoju kompetenc za družbeno in državljansko življenje ter za prakticiranje demokratičnega državljanstva;
- f) SPODBUJAJO pridobivanje kompetenc, povezanih s skupnimi evropskimi vrednotami in demokratičnim državljanstvom, pri začetnem usposabljanju, uvajanju in stalnem strokovnem razvoju vodij ustanov za izobraževanje in usposabljanje, učiteljev in vodij usposabljanja na vseh ravneh; OKREPIJO vrednost teh formativnih izkušenj pri dostopu do učiteljskega poklica in njegovem razvoju;

¹⁶ Vključno z vodji ustanov za izobraževanje in usposabljanje, učitelji, vodji usposabljanj in drugim učnim osebjem, učenci, študenti, starši, družinami, zakonitimi skrbniki in oskrbovalci ter drugimi deležniki: mladinskimi službami, mladinskimi delavci, lokalnimi organi, nevladnimi organizacijami, podjetji, sindikati, prostovoljci itd.

- g) SPODBUJAJO demokratizacijo in preoblikovanje ustanov za izobraževanje in usposabljanje v vzorne modele za oblikovanje državljskih vrednot, pri tem pa naj podpirajo upravljanje in udeležbo v organizacijskih in upravljaljskih procesih na podlagi skupnih evropskih vrednot;
5. SPODBUJAJO sodelovanje ustanov za izobraževanje in usposabljanje, učiteljev, osebja v izobraževanju in vodij v obstoječih instrumentih, programih in pobudah na evropski, nacionalni, regionalni in lokalni ravni, ki dajejo prednost poučevanju in promociji skupnih evropskih vrednot, demokratičnemu državljanstvu, državljskemu udejstvovanju, poznavanju Unije in njenega delovanja ter dejavnemu sodelovanju v demokratičnih procesih in jih izboljšujejo; na teh področjih prav tako SPODBUJAJO večjo prepoznavnost in razširjanje ter inovacije in izmenjavo dobrih praks –

POZIVA DRŽAVE ČLANICE IN KOMISIJO, naj v okviru svojih pristojnosti:

1. POVEČAJO POMEN izobraževanja o skupnih evropskih vrednotah in spodbujanja demokratičnega državljanstva v programu politike na področju izobraževanja in usposabljanja. V ta namen naj:
- a) PREMISLIJO O VKLJUČITVI te tematike kot okrepljene in vidnejše razsežnosti v predlogih za nadaljnji razvoj evropskega izobraževalnega prostora do leta 2025 in za drugi cikel (2026–2030) strateškega okvira za evropsko sodelovanje v izobraževanju in usposabljanju pri uresničevanju evropskega izobraževalnega prostora in širše (2021–2030);

- b) NADALJE PROMOVIRAJO razširjanje in izmenjavo dobrih praks, dejavnosti vzajemnega učenja in informacij o ukrepih, ki spodbujajo razvoj skupnih vrednot, občutka pripadnosti EU in državljskih kompetenc ter izboljšujejo kakovost državljske vzgoje v vseh državah članicah, tudi z uporabo digitalnih tehnologij; nenehno KREPIJO mreženje, sodelovanje in raziskave, da bi pridobili najboljše dokaze in informacije ter izmenjevali najboljše izobraževalne prakse na tem področju;
 - c) OKREPIJO sinergije in usklajevanje med politikami na področjih, povezanih s skupnimi vrednotami in demokratičnim državljanstvom, zlasti tistimi, ki so namenjene otrokom in mladim, da se poveča njihov sistemski učinek;
 - d) SPODBUJAJO pomen priznavanja nacionalnih in transnacionalnih izkušenj, projektov izobraževanja in usposabljanja ter navdihujočih posameznikov, ki so povezani s skupnimi evropskimi vrednotami, demokratičnim državljanstvom ter poznavanjem Evropske unije in njenih demokratičnih procesov, na primer z nalepkami, oznakami in drugimi ustreznimi pobudami;
 - e) SPODBUJAJO organizacijo skupnih in simboličnih praznovanj, tekmovanj, simulacij in pobud kot načinov doživljanja demokracije in približevanja resničnosti Evropske unije izobraževalni skupnosti¹⁷ na nacionalni in evropski ravni;
2. SPODBUJAJO izobraževanje za digitalno državljanstvo ter v izobraževanju in usposabljanju PROMOVIRAJO digitalno preobrazbo, ki temelji na vrednotah, in sicer z razvojem pristopov, v središču katerih so človekove pravice in digitalni humanizem¹⁸;

¹⁷ Kot so simulacijska pogajanja za učence in študente, ki jih organizirajo institucije EU, vključno s Svetom (ConSIMium) in Evropskim parlamentom (Euroscola in program Šola ambasadorka Evropskega parlamenta), ali druge pobude s sodelovanjem držav članic (program Nazaj v šolo).

¹⁸ Digitalni humanizem zagotavlja humanocentričen pristop k usmerjanju digitalizacije in reguliranju najnovejših tehnologij, kot je umetna inteligenca, s čimer se zagotavlja vloga človeka v avtomatiziranih sistemih odločanja;

3. **PODPIRAJO** interakcijo in razumevanje med vsemi evropskimi državljani in državljankami. V ta namen naj:
- a) **SPODBUJAJO** mobilnost, tesno sodelovanje in transnacionalno sodelovanje v celotni evropski izobraževalni skupnosti – učenci, študenti, pripravniki, učitelji, pedagoško osebje, prostovoljci in vodje – na vseh ravneh in v vseh vrstah izobraževanja in usposabljanja; **POUDARJAJO** potencial mobilnosti in izmenjav pri usposabljanju za medkulturni dialog, aktivno državljanstvo, spodbujanje skupnih vrednot in razvoj občutka pripadnosti Evropski uniji, pa tudi pri krepitvi evropske razsežnosti izobraževanja ter intenzivnejšem in bolj neposrednem doživljanju evropejstva;
 - b) **OKREPIJO** učenje in znanje jezikov (vključno z regionalnimi in manjšinskimi jeziki) in kultur držav članic, kjer je to primerno ter v formalnih, neformalnih in priložnostnih okoljih¹⁹, da bi spodbudili razumevanje in enotnost vseh Evropejcev in Evropejk v njihovih različnih identitetah ter razvoj državljanskih kompetenc;
4. **OKREPIJO** in **POGLOBIJO** evropsko in mednarodno sodelovanje na področju izobraževanja in usposabljanja na podlagi naših skupnih evropskih vrednot ter ključnih izobraževalnih vrednot in načel, ki zaznamujejo evropske sisteme izobraževanja in usposabljanja. Zato naj:

¹⁹ Zato je smotno nadalje podpirati uporabo Skupnega evropskega jezikovnega okvira: učenje, poučevanje, ocenjevanje.

- a) na vseh ravneh in v vseh vrstah izobraževanja in usposabljanja, kjer je to ustrezno, ČRPAJO NAVDIH iz razvoja na področju evropskega povezovanja, ki je bilo doseženo v okviru evropskega visokošolskega prostora in evropske strategije za krepitev vloge visokošolskih ustanov²⁰, kot so zaveznitva evropskih univerz ali – v poklicnem izobraževanju in usposabljanju – centri poklicne odličnosti, da bi se okrepila sodelovanje in napredek v smeri evropskega izobraževalnega prostora, ki temelji na naših skupnih evropskih vrednotah;
- b) ŠE NAPREJ SODELUJEJO pri nadaljnjem razvoju strožjih sistemov zagotavljanja kakovosti, da bi tako okrepili skupne standarde kakovosti, preglednost, priznavanje in mobilnost v evropskem izobraževalnem prostoru in evropskem visokošolskem prostoru ter prispevali k bolj kohezivni Evropi;
- c) ŠE NAPREJ postopoma ŠIRIJO in KREPIJO to sodelovanje, ki temelji na vrednotah, ne le s partnerskimi državami kandidatkami, temveč tudi s tretjimi državami, zlasti tistimi iz evropskega sosodstva, da bi spodbujali povezave in okrepili sisteme izobraževanja, usposabljanja in raziskav po vsem svetu. Vse to bo prispevalo h krepitvi poznavanja Evropske unije, spodbujalo skupne vrednote Unije in njenih držav članic, olajšalo mednarodni politični dialog in evropsko diplomacijo ter spodbudilo razvoj demokratičnega državljanstva;

²⁰ Sklepi Sveta o evropski strategiji za krepitev vloge visokošolskih institucij za prihodnost Evrope, UL C 167, 21.4.2022, str. 9.

POZIVA KOMISIJO, naj v skladu s Pogodbama in ob ustreznem upoštevanju načela subsidiarnosti in nacionalnih okoliščin:

1. državljanski vzgoji **PRIPIŠE VEČJI** pomen ter zagotovi, da bo prispevek sektorja izobraževanja in usposabljanja k evropskim pobudam in strategijam, povezanim s krepitvijo skupnih evropskih vrednot, demokratičnega državljanstva in poznavanja EU, postavljen bolj v ospredje in bo bolj prepoznaven;
2. v sodelovanju z državami članicami **OKREPI** in **DAJE PREDNOST** izobraževanju za demokratično državljanstvo v delovnih skupinah za strateški okvir evropskega izobraževalnega prostora, zlasti v delovni skupini za enakost in vrednote v izobraževanju in usposabljanju;
3. izobraževanje za demokratično državljanstvo in skupne evropske vrednote **VKLJUČI** v obstoječe postopke spremljanja sistemov in politik na področju izobraževanja in usposabljanja ter se pri tem izogiba dodatnim upravnim bremenom za države članice. V ta namen naj:
 - a) ob upoštevanju primerljivih mednarodnih virov podatkov, ki so že ali bodo na voljo, **UPORABI** strokovno znanje Stalne skupine za kazalnike in merila, da bi **PREUČILA MOŽNOST** razvoja izboljšane pristopa h kvantitativnim in kvalitativnim kazalnikom na področju državljanske kompetence v EU, tako za tiste, ki so že na voljo, kot za tiste, ki so v pripravi;
 - b) v prihodnje izdaje Pregleda izobraževanja in usposabljanja **VKLJUČI** spremljanje razvoja državljanske kompetence kot ene ključnih kompetenc nacionalnih sistemov izobraževanja in usposabljanja, kolikor so na voljo novi podatki in drugi dokazi, skupaj s posodobitvami ukrepov nacionalne politike;

4. PRISPEVA k širšemu obsegu znanja in države članice podpre tako, da bodo imele na voljo ključne podatke in orodja, na podlagi katerih bodo lahko razmislile o svojih izobraževalnih praksah ter opredelile pridobljene izkušnje in dosegale nadaljnji napredek pri teh praksah, pri tem pa se izogiba dodatnim upravnim bremenom za države članice, katerih sodelovanje v predvidenih pobudah bi bilo prostovoljno. V ta namen naj:
- a) PRIPRAVI bolj primerjalne in z dokazi podprte študije, poročila in raziskave, ki bi se redno izvajale, da bi izboljšali vedenje o tem, kako se v sistemih izobraževanja in usposabljanja razvija državljanska kompetenca in kakšni so njeni učinki na učne rezultate, spodbujanje skupnih evropskih vrednot, demokratično državljanstvo in poznavanje EU²¹. Zato in med drugim:
- PRIPRAVI zbirko številnih pobud in dobrih praks, ki jih države članice izvajajo v zvezi z vsemi temi temami, da bi imeli celovitejši pregled;
 - PRIPRAVI novo poročilo mreže Eurydice o državljanski vzgoji in usposabljanju v evropskih ustanovah za izobraževanje in usposabljanje;
 - SPODBUJA posebne študije in raziskave na evropski ravni, da bi se ocenila stopnja poznavanja EU in njenega delovanja, občutka pripadnosti, aktivne udeležbe ter poznavanja pravic in dolžnosti, ki jih imajo evropski državljani in državljanke, pri čemer se izobraževanje in usposabljanje povezuje med drugim z mladinskim, kulturnim in pravosodnim sektorjem;

²¹ Zadnja mednarodna študija o družbeni in državljanski vzgoji Mednarodnega združenja za ocenjevanje uspešnosti izobraževanja je bila izvedena leta 2016, zadnje poročilo mreže Eurydice o državljanski vzgoji v evropskih šolah, ki ga je pripravila Komisija, pa je iz leta 2017.

- b) na podlagi rezultatov dela delovne skupine za enakost in vrednote v izobraževanju in usposabljanju v sodelovanju s Svetom Evrope ter na podlagi njegovega referenčnega okvira kompetenc za demokratično kulturo RAZMISLI o možnosti, da se za učeče se in izobraževalce OBLIKUJE poseben dopolnilni okvir kompetenc za izobraževanje za aktivno in demokratično državljanstvo, prilagojen kontekstu EU. To bi tudi omogočilo, da bi se kompetence ocenjevale na podoben način kot v drugih obstoječih okvirih EU²² in ob iskanju sinergij z njimi;
- c) RAZVIJE smernice o metodologiji, vsebini in usposabljanju učiteljev za izboljšanje ponudbe in kakovosti izobraževanja za demokratično državljanstvo v vseh državah članicah, ki bodo služile kot referenca za oblikovalce politik;
- d) SPODBUJA države članice, da za učitelje, mentorje in vodje ter tudi za oblikovalce politike prostovoljno razvijejo posebne module usposabljanja na področju izobraževanja za demokratično državljanstvo v EU, ki temeljijo na skupnih evropskih vrednotah, demokratičnem državljanstvu, državljanski kompetenci EU in drugih povezanih ključnih kompetencah, zlasti prek ustreznih programov EU²³ in spletnih platform, kot je platforma ESEP (European School Education Platform).

²² Na primer GreenComp, DigComp, LifeComp in EntreComp.

²³ Na primer prek programa Erasmus+ in pobud, kot so učiteljske akademije Erasmus+.

5. V zvezi s programom Erasmus+²⁴ DODATNO SPODBUDO nameni četrti od glavnih prednostnih nalog pri izvajanju programa, tj. „sodelovanje v demokratičnem življenju, skupne vrednote in državljanska udeležba“, ter poznavanju EU in mobilnosti. V ta namen naj:
- a) pri izvajanju teh ukrepov POUDARI potrebo po obsežnejšem učenju o EU, njenih ciljih, demokratičnih procesih in delovanju ter njeni dodani vrednosti. V ta namen naj med drugim RAZMISLI O VKLJUČITVI orodij za zagotavljanje boljšega poznavanja EU in skupnih evropskih vrednot, kot je učni modul, prilagojen starosti in profilu udeleženca, predhodno ali vzporedno z učno mobilnostjo ali partnerstvom o sodelovanju. Treba je paziti, da ne bi ustvarjali ovir za dostop do programa;
 - b) v modulih usposabljanja in učnih priložnostih, ki se izvajajo v okviru pobude „učiteljske akademije Erasmus+“, POUDARJA državljansko vzgojo in skupne evropske vrednote;
 - c) ŠE NAPREJ KREPI usklajevanje, prepoznavnost in razširjanje vseh pobud na ravni EU, ki prispevajo h krepitvi skupnih evropskih vrednot in demokratičnega državljanstva EU ter k vzpostavitvi pravih mrež za interakcije, ki so zmožne skupnost na področju izobraževanja in usposabljanja vključiti v skupno izgradnjo EU, kot so skupnost eTwinning in evropska platforma za šolsko izobraževanje, elektronska platforma za izobraževanje odraslih v Evropi EPALE, ukrepi Jean Monnet, zavezništvo evropskih univerz ali centri poklicne odličnosti;

²⁴ Uredba (EU) 2021/817 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 20. maja 2021 o vzpostavitvi programa Erasmus+, programa Unije za izobraževanje in usposabljanje, mladino ter šport, ter o razveljavitvi Uredbe (EU) št. 1288/2013 (UL L 189, 28.5.2021, str. 1).

- d) ŠE NAPREJ ODSTRANJUJE birokratske ovire in LAJŠA sodelovanje v programu, pri čemer se upoštevajo posebne okoliščine majhnih ustanov in ustanov na podeželskih, oddaljenih, obrobni in manj razvitih območjih in v najbolj oddaljenih regijah ali v prikrajšanih okoljih;
- e) NADALJE POVEZUJE ukrepe programa z drugimi pobudami v okviru programa Državljeni, enakost, pravice in vrednote²⁵ ali programa Evropska solidarnostna enota²⁶.
-

²⁵ Uredba (EU) 2021/692 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 28. aprila 2021 o vzpostavitvi programa Državljeni, enakost, pravice in vrednote ter razveljavitvi Uredbe (EU) št. 1381/2013 Evropskega parlamenta in Sveta in Uredbe Sveta (EU) št. 390/2014 (UL L 156, 5.5.2021, str. 1).

²⁶ Uredba (EU) 2021/888 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 20. maja 2021 o vzpostavitvi programa Evropska solidarnostna enota ter razveljavitvi uredb (EU) 2018/1475 in (EU) št. 375/2014 (UL L 202, 8.6.2021, str. 32).

Politično ozadje

Svet Evropske unije

1. Priporočilo Sveta z dne 22. maja 2018 o ključnih kompetencah za vseživljenjsko učenje (UL C 189, 4.6.2018, str. 1)
2. Priporočilo Sveta z dne 22. maja 2018 o spodbujanju skupnih vrednot, vključujočega izobraževanja in evropske razsežnosti poučevanja (UL C 195, 7.6.2018, str. 1)
3. Sklepi Sveta in predstavnikov vlad držav članic, ki so se sestali v okviru Sveta, o spodbujanju demokratične ozaveščenosti in demokratičnega udejstvovanja mladih v Evropi (UL C 415, 1.12.2020, str. 16)
4. Resolucija Sveta o strateškem okviru za evropsko sodelovanje v izobraževanju in usposabljanju pri uresničevanju evropskega izobraževalnega prostora in širše (2021–2030) (UL C 66, 26.2.2021, str. 1)
5. Sklepi Sveta o pravičnosti in vključenosti v izobraževanju in usposabljanju za spodbujanje učnega uspeha za vse (UL C 221, 10.6.2021, str. 3)
6. Priporočilo Sveta z dne 5. aprila 2022 o vzpostavljanju povezav za učinkovito evropsko sodelovanje na področju visokošolskega izobraževanja (UL C 160, 13.4.2022, str. 1)
7. Sklepi Sveta o evropski strategiji za krepitev vloge visokošolskih institucij za prihodnost Evrope (UL C 167, 21.4.2022, str. 9)
8. Sklepi Sveta o znanjih, spretnostih in kompetencah za zeleni prehod (UL C 95, 14.3.2023, str. 3)
9. Resolucija Sveta o Evropskem izobraževalnem prostoru: Vizija do leta 2025 in pozneje (UL C 185, 26.5.2023, str. 35)

Ministrske izjave

10. Deklaracija o spodbujanju državljanstva in skupnih vrednot svobode, strpnosti in nediskriminacije z izobraževanjem (Pariz, 17. marec 2015)

Evropska komisija

11. Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij z naslovom Krepitev evropske identitete s pomočjo izobraževanja in kulture: Prispevek Evropske komisije k srečanju voditeljev v Göteborgu, 17. novembra 2017 (COM(2017) 673 final).
12. Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij o uresničitvi evropskega izobraževalnega prostora do leta 2025 (COM(2020) 625 final)
13. Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij o napredku pri uresničevanju evropskega izobraževalnega prostora (COM(2022) 700 final)

Evropski parlament

14. Resolucija Evropskega parlamenta z dne 11. novembra 2021 o evropskem izobraževalnem prostoru: skupni celostni pristop (2020/2243(INI)) (UL C 205, 20.5.2022, str. 17)
15. Resolucija Evropskega parlamenta z dne 6. aprila 2022 o izvajanju ukrepov državljanske vzgoje (2021/2008(INI)) (UL C 434, 15.11.2022, str. 31)